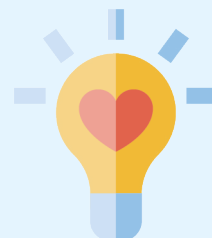
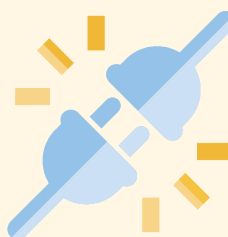

Provinciaal Collectiebeleidsplan 2026-2030

Noord- en
Zuid-Holland

Inhoud

Managementsamenvatting	3
Inleiding, Leeswijzer en Rolverdeling	4
Visie en verbinding	7
Collectiekennis	10
Doelgroepgericht collectioneren	12
Plek	14
Diversiteit, Inclusie en Gelijkwaardigheid	16
Jeugd	18
Jongeren	20
Digitale Collectie	22
Haal meer uit data	24
Artificiële intelligentie	26
Evaluatie en Benchmarking	28
Totstandkoming	29

Managementsamenvatting

hoe zet ik als directeur dit plan in?

Publiek en partners:

De collectie van de bibliotheek weerspiegelt de verhalen van het publiek én de ontwikkelingen in de wereld. Met dit plan werkt de bibliotheek aan een collectie die beter aansluit bij de **actualiteit**, maar ook de **pluriformiteit** van het publiek representeert. Zo bouwen we, met publiek en partners, aan een collectie die niet alleen gericht is op de trouwe veelleners, maar juist ook op nieuwe doelgroepen. Via programmering leggen we actief de verbinding met deze nieuwe groepen. De bibliotheek blijft eindverantwoordelijk voor de collectie, maar stelt die steeds vaker samen in dialoog met het publiek en diens vertegenwoordigers.

Gemeente:

De bibliotheek is samen met het onderwijs de belangrijkste partner voor de gemeente als het gaat om leesbevordering. Met dit plan in de hand positioneert de bibliotheek zich als expert op het gebied van collectie en leesomgeving, zowel in de vestigingen als op de scholen. Door de collectie meer lokaal, uniek en **authentiek** in te zetten, sluit het aan bij het culturele DNA van het werkgebied van de bibliotheek. De bibliotheekcollectie wordt daarmee minder inwisselbaar en biedt aanknopingspunten voor **verbinding** met andere culturele en maatschappelijke instellingen in het werkgebied.

Personeel:

Dit plan vraagt om andere inzet van de collectiespecialist. Hun rol verandert: er wordt steeds meer gevraagd op het gebied van verbinding, terwijl de vertrouwde taken gewoon blijven. Dat betekent een transitie¹ voor de huidige collectiespecialisten, en een ander soort vacature om nieuwe medewerkers aan te trekken. De mensen die met de collectie

werken (denk aan medewerkers publieksdienst, leesmediaconsulenten en vrijwilligers, maar ook aan programmamakers, specialisten basisvaardigheden en marketeers) zullen meegenomen moeten worden in het verhaal van de collectie, om ook bij hen eigenaarschap te creëren.

Beleid en budget:

De ambities in het plan worden alleen bereikt als iedereen zijn rol pakt. De bibliotheken vertalen een selectie van de thema's naar lokaal beleid en hebben hierbij duidelijk voor ogen wie binnen de bibliotheek samen verantwoordelijk zijn voor het uitvoeren van het beleid. Dit gebeurt in verbinding met alle afdelingen. Er zijn ook al gezamenlijke collectieprogrammering plannen, waar het beleid in één plan is gegoten.

Er zijn geen landelijke normen voor de hoogte van het collectiebudget en die zitten ook niet in dit plan. De implementatie van het plan vraagt wel om een andere inzet van het budget, met meer ruimte voor flexibiliteit en aansluiting bij programmering en de wensen van doelgroepen.

Probiblio:

Als Provinciale Ondersteuningsinstelling staat Probiblio in de startblokken om dit plan samen met de bibliotheken te realiseren. Naast traditionele taken op het gebied van bijvoorbeeld logistiek en collectieprofielen, zet Probiblio zich in om de collectiespecialisten en hun managers te adviseren, stimuleren en ondersteunen. Jaarlijks wordt in een nieuwe opzet van de collectiemonitor aan het netwerk voortgang gerapporteerd.

¹ Voor een verkenning van de rol van de nieuwe collectiespecialist, zie <https://www.probiblio.nl/publicatie-employee-journey-collectiespecialist/>

Inleiding, Leeswijzer en Rolverdeling

In de Netwerkagenda gaat de netwerktaak collectie over een collectie die actueel, inclusief en betekenisvol is. De collectie is een bron van kennis en inspiratie, stimuleert om eigen ervaringen en perspectieven te verkennen, en vormt materiaal voor het creëren van nieuwe betekenissen. Deze taak sluit aan op de programmering en op communities. We bouwen aan een collectie die fysiek en digitaal goed op elkaar is afgestemd. Er is aandacht voor meertaligheid, themacollecties, zoals digitaal burgerschap of democratie, en toegang tot leermiddelen en informatie die past bij wat mensen nodig hebben.²

Om de collectie optimaal in te zetten in de bibliotheken in Noord- en Zuid-Holland is dit collectiebeleidsplan 2026-2030 in samenwerking met bibliotheken uit deze provincies gemaakt. Dit plan is een gids die helpt om focus aan te brengen voor verbeteringen en doorontwikkeling van de (rol van) collectie en helpt bibliotheken om goed in te kunnen spelen op trends. Bibliotheken dragen bij aan de gekozen invulling van het plan. Het plan helpt bibliotheken om binnen de provincie hun lokale collectiebeleid af te stemmen en te zorgen dat er een breed en representatief aanbod ontstaat.

Het plan is opgebouwd uit een visie met daaronder 9 thema's. Deze visie en thema's vertrekken vanuit 9 waarden:

Pluriformiteit: De collectie is meerstemmig en laat meerdere perspectieven uit de samenleving zien.

Onafhankelijkheid: De collectie als geheel is onafhankelijk samengesteld en de bibliotheek is verantwoordelijk voor deze samenstelling.

Toegankelijkheid: De collectie is toegankelijk voor iedere burger uit het werkgebied en drempels worden doorlopend verlaagd.

Authenticiteit: De collectie is waarachtig en vertelt de verhalen van het publiek.

Iedere bibliotheek geeft zelf invulling aan haar authenticiteit met een (collectie)beleidsplan.

Betrouwbaarheid: De collectie is zorgvuldig geselecteerd en geeft betrouwbare informatie.

Inspiratie: De collectie inspireert burgers om het passende verhaal te vinden en ook om andere perspectieven te ontdekken.

Verbondenheid: De collectie draagt bij aan ontmoeting, verbinding en het uitwisselen van verschillende perspectieven.

Actualiteit: De collectie is aantrekkelijk en sluit aan bij de behoefte van de lokale context en bredere maatschappelijke trends.

Persoonlijke ontwikkeling: De collectie draagt bij aan de mogelijkheden voor mensen om zich te ontwikkelen, zowel lees- en taalontwikkeling als breder.

De eerste vijf waarden komen voort uit het Gezamenlijk Collectieplan 2020-2024.³ De laatste vier waarden zijn in de opbouw van dit plan naar voren gekomen en richten zich op een actieve rol van de collectie.⁴

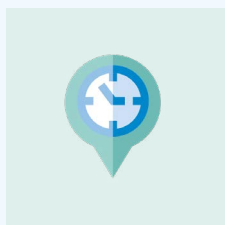
De negen hoofdstukken zijn opgebouwd rond de thema's die samen met de bibliotheken uit Noord- en Zuid-Holland gekozen zijn, en volgen steeds vier centrale vragen:

- Wat is de relevantie van het thema?
 - Waarom is dit thema belangrijk voor de komende vier jaar?
 - Welke trends zien we en bij welke waarden sluit het thema aan?

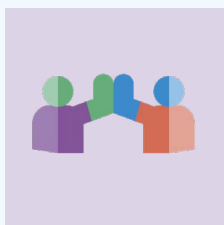
² Netwerkagenda 2024-2027

³ <https://www.bibliotheeknetwerk.nl/collectie/gezamenlijk-collectieplan>

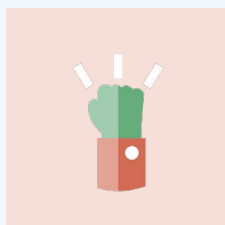
⁴ Klik [hier](#) voor een vergelijkbare waardebeoordeling van Bibliotheek Midden Brabant of [hier](#) voor eenzelfde exercitie van de collega's uit Vlaanderen.

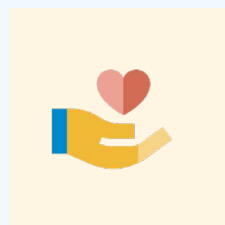
Authenticiteit

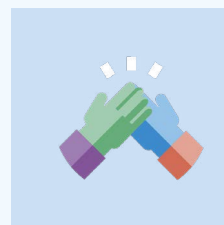
Pluriformiteit

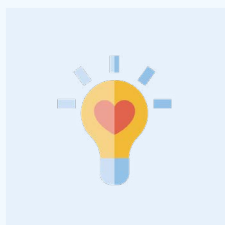
Onafhankelijkheid

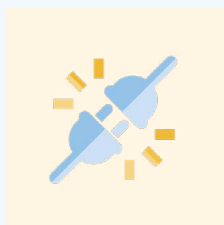
Toegankelijkheid

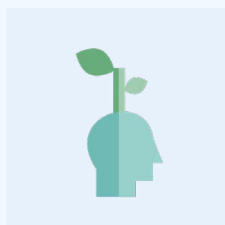
Betrouwbaarheid

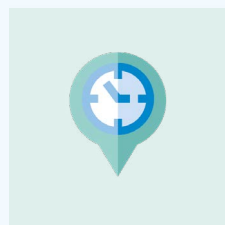
Inspiratie

Verbinding

**Persoonlijke
ontwikkeling**

Actualiteit

- Wat zijn de principes die gelden voor dit thema?
 - Wat zijn de richtlijnen die bibliotheken helpen om keuzes te maken en consequent te handelen?
- Wat is de ambitie voor de komende vier jaar op het gebied van dit thema?
 - Wat willen we over vier jaar bereikt hebben op het gebied van dit thema? Deze ambities tezamen dragen bij aan het waarmaken van de visie. Ieder jaar evalueren wij de voortgang en sturen de ambities bij waar nodig.
- Wat voor randvoorwaarden creëert Probiblio voor dit thema? Probiblio ziet voor zichzelf een rol in het realiseren van de ambities voor de komende vier jaar. We pakken die rol aan op drie manieren:
 - Stimuleren: het netwerk van bibliotheken stimuleren, inspireren en ondersteunen bij het formuleren van hun ambities.
 - Ondersteunen: individuele bibliotheken concreet helpen met vraagstukken die bijdragen aan de ambities en het ondersteunen bij catalogusbeheer en logistiek. Ondertussen zetten wij ons ook in om het aantal logistieke bewegingen zoveel mogelijk te beperken als ze niet in strijd zijn met de ambities;

- Adviseren: individuele bibliotheken adviseren bij het maken van beleidskeuzes.

Om de ambities te realiseren, is het belangrijk dat bibliotheken zelf de verantwoordelijkheid nemen voor de uitvoering. Het eigenaarschap ligt bij de collectiespecialist(en) en de manager collectie, met ondersteuning van de directeur. Het succes van dit plan valt of staat bij nauwe afstemming met andere afdelingen van de bibliotheek. Om dit te realiseren is het belangrijk dat bibliotheken een selectie van lokaal relevante thema's doorvertalen in lokaal beleid. Hierbij moet de bibliotheek duidelijk voor ogen hebben wie verantwoordelijk is voor het uitvoeren en evalueren van het beleid.

Verder is het belangrijk dat de grote landelijke spelers in het bibliotheekveld de randvoorwaarden creëren voor bibliotheken om de ambities waar te maken. We noemen er vier:

- NBD Biblion door het aanbieden van passend en divers aanbod en het inspelen op trends die spelen in de maatschappij. Dit aanbod wordt efficiënt en correcter aangeboden.
- De Koninklijke Bibliotheek bij het vervullen van de landelijke regierol, het doorontwikkelen van de online bibliotheek, het ondersteunen

van IBL-V (het transport gebeurt door Probiblio) en het ondersteunen bij innovatie op het gebied van collectie.

- De coöperatie Samen Digitaal Innoveren (SDI) die namens de bibliotheken het beheer van het bibliotheeksysteem uit gaat voeren.⁵
- OCLC bij het doorontwikkelen van bovengenoemd bibliotheeksysteem voor de meeste bibliotheken.

De collectie is voor de burgers in het werkgebied.

Met 'burgers' bedoelen we in dit plan steeds iedereen die woont in het werkgebied van de bibliotheek – ongeacht verblijfsstatus. De bibliotheek is voor iedereen. Ook mensen zonder legale status kunnen gebruikmaken van de collectie en de diensten van de bibliotheek.

⁵ Op moment van schrijven heeft alleen Bibliotheek Den Haag zich van alle Noord- en Zuid-Hollandse bibliotheken niet aangesloten bij de coöperatie.

Visie en verbinding

"Ik vind dat collecties van onmisbaar belang zijn. Als we die niet meer hebben, hebben we een groot probleem: door te lezen kunnen burgers zich laten informeren, maar zich ook beter inleven in de wereld van een ander. Dat hebben we in deze tijd hard nodig"

— **Gerard Hendriks - directeur Bibliotheek aan de Vliet**

Zonder collectie is de Openbare Bibliotheek geen bibliotheek. Het zijn de longen van het instituut. De collectie laat de visie van de individuele bibliotheek zien en is daarmee **authentiek**. De collectie draagt bij aan de universele kernwaarden van de openbare bibliotheek. We noemen er negen. De collectie van de bibliotheek is **onafhankelijk** en **betrouwbaar** en biedt een vrije toegang tot informatie. Vanuit **pluriformiteit, verbinding, actualiteit** en **betrouwbaarheid** helpt deze informatie burgers om hun mening te onderbouwen en kennis met elkaar te delen. Ook is vanuit **persoonlijke ontwikkeling** voor lees- en taalontwikkeling de collectie onontbeerlijk. De collectie biedt **inspiratie** om te lezen en om jezelf in te leven in de wereld van een ander. Met onder andere de collectie draagt de bibliotheek bij aan de democratie en burgerschap.

De bibliotheek is zelf verantwoordelijk voor haar fysieke collectie. Probiblio ondersteunt, stimuleert en adviseert daarbij. De collectie voldoet aan de waarden zoals geformuleerd in het Gezamenlijk Collectieplan 2020-2024⁶, en het Unesco-manifest over de openbare Bibliotheek en sluit aan bij de Democratische Code en bij de doelen van de Netwerkagenda: de collectie is essentieel voor de Geletterde

Samenleving, en draagt bij aan het Participeren in de Informatiesamenleving en het Leven Lang Ontwikkelen.

Verbinding met andere onderdelen van de bibliotheek:

- De programmering en de collectie vormen samen het primaire proces van de bibliotheek. De collectie functioneert daarnaast als de brandstof voor andere afdelingen. We noemen hieronder de belangrijkste afdelingen, het kan zijn dat de benaming per bibliotheek verschilt.
- De medewerkers en vrijwilligers in de publieksdienst zijn de belangrijkste ambassadeurs van de collectie in al haar verschijningsvormen en functioneren ook als de ogen en oren van de collectiespecialist. Met hun collectiekennis zijn zij een autoriteit en het gezicht van de bibliotheek.
- In steeds meer bibliotheken werken de afdelingen Programmering en Collectie nauw samen, soms zelfs binnen één afdeling. De programmering wordt **pluriformer** door het inzetten en het verbinden met de collectie en vice versa. Onder andere door de inhoud op elkaar te laten aansluiten, het wederzijds enthousiasmeren van bezoekers en het inzetten van data van collectie en programmering

⁶ Op moment van schrijven is er nog geen zicht op een nieuw Gezamenlijk Collectieplan

voor het bepalen van het aanbod, bereiken we samen het gemeenschappelijke doel: de levenslange ontwikkeling van de gebruiker van de bibliotheek.

- In het Taalhuis en op het Ontwikkelplein ondersteunt de collectie bij **persoonlijke ontwikkeling**. De collectie biedt zowel een leescollectie van verschillende taalniveaus als leermaterialen. Het toevoegen van de perspectieven van bezoekers die werken aan hun basisvaardigheden, verrijkt de collectie en draagt bij aan een grotere **pluriformiteit**. Onder de basisvaardigheden die we met de collectie ondersteunen scharen we ook democratische basisvaardigheden.
- In de jeugdafdeling van de bibliotheek komen de kennis van de collectiespecialist en de afdeling educatie samen. Met de forse toename van het aantal collecties van de Bibliotheek op school is de rol van de jeugdcollectie aan het veranderen. Het is belangrijk om samenhang te creëren tussen deze collecties, om de samenstelling af te stemmen en de herkenbaarheid te vergroten.
- De marketing van de bibliotheek zorgt dat de collectie bekend is bij het publiek. De doelgroepen waarop de bibliotheek extra inzet, komen ook terug in de samenstelling van de collectie en de manier waarop deze wordt gepresenteerd.

Om de ambities in dit plan te later werken, is het noodzakelijk dat de collectie gaat leven tot in de haarvaten van de organisatie. De steun van het management hierbij is essentieel. De collectiespecialist zal zich moeten ontwikkelen, en daar de ruimte voor krijgen. Het management van de bibliotheek zorgt voor draagvlak voor de ontwikkeling die de collectie moet doormaken. Dat vertaalt zich in een norm voor uren voor de collectiespecialist, in een budget waarmee geëxperimenteerd kan worden en aandacht voor de rol van de collectie binnen de andere domeinen zoals boven geformuleerd.

Visie op de verbinding met het publiek
Met de collectie **inspireert** en **verbindt** de bibliotheek. Het is belangrijk dat de collectie

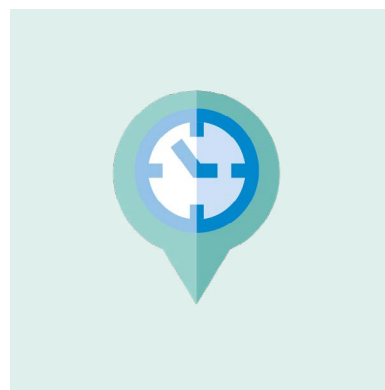
pluriform is en dat de bibliotheek transparant is over de manier waarop deze wordt samengesteld. Om dit te bereiken wordt er vanuit de burger gedacht en wordt de burger betrokken bij de collectievorming. Daardoor wordt de collectie een spiegel en een venster, op jezelf en op de maatschappij. Anders gezegd, je herkent jezelf in de collectie, maar de collectie brengt ook andere perspectieven met zich mee. Het is wel zo dat uiteindelijk de bibliotheek **onafhankelijk** en verantwoordelijk is voor de samenstelling van de collectie, ook als een deel of de hele collectievorming is uitbesteed.

Een groot deel van deze collectie (70/80%) kan aangeschaft worden om de gebruikers te bedienen die je al bereikt, met behulp van uitleencijfers. Maar om de andere doelgroepen aan te trekken en **pluriformiteit** te creëren is het noodzakelijk dat een deel (30/20%) van het collectiebudget uitgegeven wordt aan het bereiken van nieuwe doelgroepen en de samenwerking met andere afdelingen van de bibliotheek. Dit zorgt er ook voor dat de bibliotheek snel kan inspringen op **actualiteit**. De collectiespecialist/afdeling besteedt aan dit laatste deel de meeste van haar/zijn tijd (70/80%). Dit betekent dat de manier waarop de collectiespecialist haar/zijn rol invult aan het veranderen is. Om samen met het publiek en de collega's de collectie vorm te geven, zijn er andere competenties nodig dan voorheen.

Een bezoeker die over vier jaar de bibliotheek binnenloopt ziet een collectie die zorgvuldig en **authentiek** voelt, geen willekeur, maar een doordachte keuze die past bij de visie van de bibliotheek. De collectie is als een mozaïek, waarin elk element een stukje van het verhaal van de bibliotheek vertelt. Deze verhalen komen niet alleen uit boeken, maar ook uit de gemeenschap zelf. Samen vormen ze een levendig, veelkleurig geheel dat bezoekers prikkelt en uitnodigt. De bezoeker voelt zich uitgenodigd om te lezen of te leren of te onthaasten of mee te doen.

Om de voortgang te meten, stelt Probiblio jaarlijks een monitor op waarin samen met de bibliotheken de voortgang op de negen thema's wordt geëvalueerd. Deze evaluatie laat zien of we op koers liggen en vormt de basis voor het werkplan van het daaropvolgende jaar. Het jaar erna wordt dit werkplan opnieuw getoetst aan de hand van de monitor, waarbij Probiblio verantwoording aflegt over de behaalde resultaten.

Collectiekennis

"Dat mensen de bibliotheek beschouwen als de plek waar zij naartoe gaan wanneer zij nieuwsgierig zijn, iets willen leren of op zoek zijn naar inspiratie om te leren. Omdat zij telkens wanneer zij de bibliotheek binnenstappen, worden geconfronteerd met mensen, onderwerpen en kennis waar zij wellicht niet direct naar op zoek waren."

— Deirdre Carasso - directeur Bibliotheek Utrecht

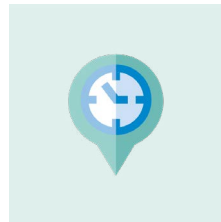
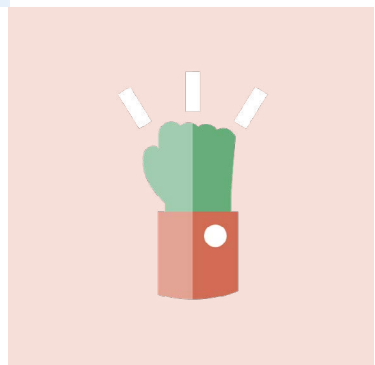
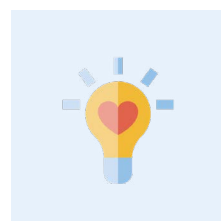
Door collectiekennis wordt de bibliotheek gezien als de **authentieke** plek waar je **inspiratie** vindt, **pluriforme** perspectieven aangereikt krijgt en herkenning vindt.

We onderscheiden drie niveaus van collectiekennis:

1. Kennis over **titels en collectieprocessen** van de medewerkers in de publieksdienst, met het accent op inhoudelijke collectiekennis. Tegelijkertijd is de publieksdienst de ogen en oren van de collectiespecialist op de werkvloer.
2. Kennis bij de collectiespecialist om een **onafhankelijke, actuele** samenstelling van de collectie te realiseren op basis van het werkgebied en het gebruik (intern en extern). Daarnaast kan de collectiespecialist de **verbinding** maken met andere domeinen zoals educatie, programmering, basisvaardigheden en de publieksdienst. De specialist heeft ook strategische kennis om de verbinding met het MT te maken en keuzes te maken/onderbouwen.
3. Strategische kennis bij het management over de collectie en de processen rondom collectie.

Relevantie

De kennis over de collectie en de catalogus staat onder druk door het vertrek van oudere

werknemers (Lees verder: [Bnetwerk](#)). Dit terwijl collectiekennis noodzakelijk is om aan de voordelen van drie bovenstaande niveaus te voldoen. Veranderende manieren om te collectioneren en collectie samen te stellen betekenen wel dat de functie van de collectiespecialist veranderd. (zie [Employee journey collectiespecialist](#)).

Principes

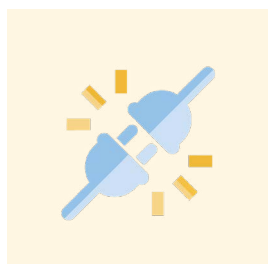
- De burger staat centraal, hiermee dragen we bij aan de **toegankelijkheid** van de bibliotheekcollectie.
- De bibliotheek heeft de interne kennis/interesses onder collega's in kaart en er is ruimte voor bibliotheekmedewerkers om zich te specialiseren op kennisgebied van een collectieonderdeel.
- Collectiekennis is geborgd en wordt gedeeld.
- De **betrouwbaarheid** van de collectie wordt versterkt doordat deze wordt samengesteld door collega's met verstand van zaken.
- De hele organisatie staat in **verbinding** met de (digitale) collectie.

Ambitie

- Het collectiedomein werkt samen met andere domeinen om de collectie beter aan te laten sluiten bij de doelgroepen en om samen programma's rond de collectie te ontwikkelen. De collectiespecialist inspireert de medewerker in de publieksdienst om meer verbinding te leggen met programmering, de plek waar de collectie zich bevindt, basisvaardigheden en communicatie en het brede plaatje te zien van de waarde van collectie (kennis in de organisatie).
- Een (landelijk) opleidingsaanbod voor collectiespecialisten dat aansluit bij bovenstaande ambitie.

Randvoorwaarden

- Probiblio zet het belang van collectiekennis op de agenda bij bibliotheken en organisaties. Probiblio stimuleert kennisoverdracht door het organiseren van cursussen collectiekennis, maakt inspiratiedocumenten en helpt met het signaleren van trends.
- Probiblio adviseert bibliotheken om te zorgen voor een goed onboarding traject en het reserveren van tijd voor kennisoverdracht voor collectiespecialisten en medewerkers in de publieksdienst.
- Probiblio ondersteunt bibliotheken bij het maken van een plan van aanpak voor kennisoverdracht aan de publieksdienst en de interne organisatie.

Doelgroepgericht collectioneren

“Met verhalen van de Stad hebben we een echte verbinding tussen communities en de bibliotheekcollectie kunnen leggen, op een manier die gezien en gewaardeerd werd.”

— Aarti Bajnath - voormalig collectiespecialist Bibliotheek Rotterdam

Met doelgroepgericht collectioneren maakt een bibliotheek bij de collectievorming keuzes voor lokale focusdoelgroepen waar, los van de uitleencijfers, extra op wordt ingezet. Dit gebeurt altijd in **verbinding** met vertegenwoordigers van de desbetreffende doelgroep. Doelgroepen kunnen worden geïdentificeerd op basis van interesses, achtergrond, (moeder)-taal, of een andere gezamenlijke eigenschap.

Bibliotheken zorgen hiermee voor een **authentieke, inspirerende en pluriforme collectie** waar bezoekers zich in herkennen en door verrast worden.

Relevantie

Om de collectie **actueel** en **pluriform** (het belang van toptitels neemt af, blijkt uit onderzoek van KVBboekwerk) te houden, is het noodzakelijk om doelgroepgericht te collectioneren. Door ook mensen te betrekken die eerder niet werden bereikt, en daarmee impact te maken, draagt de collectie bij aan de doelstellingen van zowel de gemeente als de organisatie.

Principes

- Doelgroepgericht collectioneren gaat altijd in samenwerking met de doelgroep (voor en door de doelgroep).
- We voorkomen hap-snap beleid, we werken op langere termijn samen met en voor een doelgroep.

- We betrekken de doelgroep, maar uiteindelijk is de bibliotheek **onafhankelijk** en zelf verantwoordelijk voor haar collectie, niet (vertegenwoordigers van) de doelgroep.

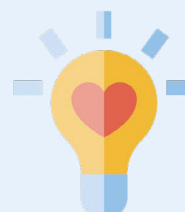
Ambitie

- Bibliotheken zijn zich bewust van de noodzaak van het doelgroepgericht collectioneren.
- Bibliotheken weten de doelgroepen te vinden, te betrekken en bereiken zodat de collectie aansluit bij de doelstellingen van de bibliotheek en de inwoners, en vice versa. De bibliotheek wordt gezien als plek waar je mee kan praten over de collectie die relevant is voor jouw doelgroep.
- Minstens 20% van het collectiebudget gaat naar doelgroepgericht collectioneren.
- Doordat iedere bibliotheek met een (collectie) beleidsplan doelgroepgericht collectioneert, worden bibliotheekcollecties authentieker en gaan minder op elkaar lijken.
- Over vier jaar is doelgroepgericht collectioneren ingebed bij alle bibliotheken en zijn alle collectiespecialisten actief bezig samen met lokale doelgroepen.

Randvoorwaarden

- Probiblio stimuleert een netwerk rondom doelgroepgericht collectioneren met onder andere contactmomenten en inspiratiedagen. Binnen dit netwerk leren bibliotheken van elkaar en van buiten de sector.

- Probiblio ondersteunt bibliotheken bij de transitie naar doelgroepgericht collectioneren, met antwoorden op vragen als: hoe benader je doelgroepen, wat is de rol van de collectiespecialist en hoe schaf je hiervoor aan? Daarbij starten we klein en bouwen succesvolle initiatieven samen uit.
- Probiblio adviseert bibliotheken bij het maken van beleidskeuzes en bij hoe je geld/kennis/tijd en bewustwording borgt in alle lagen.

"Bibliotheken moeten het kloppende hart van de kennissamenleving zijn."

— **Job Cohen - voormalig voorzitter Raad van Toezicht OBA**

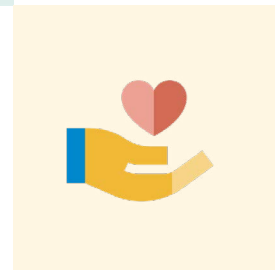
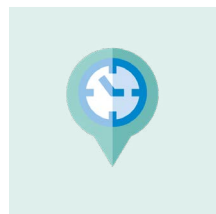
De Plek gaat over de fysieke representatie van de bibliotheek.

De publieksdienst heeft de meest directe relatie met de Plek. In de Plek draagt de publieksdienst de collectie uit naar de bezoeker. Het gaat dan over een **authentieke** beleving en **toegankelijkheid**. De Plek moet veel meer strategisch in de organisatie worden belegd.

Relevantie

Door de veranderde rol van de bibliotheek wordt er steeds meer ruimte gemaakt voor programmering en zien we dat de hoeveelheid fysieke collectie in bibliotheken afneemt. Hier liggen kansen om de collectie met verschillende typen programmering te verbinden. Als we geen actie ondernemen, bestaat het risico dat de collectie wordt geminimaliseerd. Als de collectie decor wordt, loop je het risico dat de collectie geheel verdwijnt. En zonder collectie geen bibliotheek.

Tegelijkertijd zien we hogere verwachtingen van de collectie in de bibliotheek vanuit de bezoeker, ook zichtbaar in andere culturele instellingen zoals musea. Om de verblijfsduur te verlengen en de kwaliteit hiervan te verhogen, moeten we ook in bibliotheken stappen zetten om de beleving te verbeteren. Bijvoorbeeld door in te zien dat de fysieke collectie niet alleen de boeken in de kast omvat, maar ook kan bestaan uit artefacten, erfgoed of mensen.

Principes

- Medewerkers dragen de Plek – alles wat we bedenken wordt doorleefd en uitgedragen door de mensen van de bibliotheek.
- Op het moment van verbouwing/herinrichting zit de collectiespecialist, met genoeg kennis, aan tafel om te zorgen dat de visie van de bibliotheek op de rol van de collectie in het gebouw gerepresenteerd wordt.
- De collectieafdeling gaat niet alleen over welk boek er is, maar bepaalt ook mee hoe de collectie in de bibliotheek gerepresenteerd wordt.
- De collectie moet vindbaar zijn, maar ook verleiden/verrassen om buiten je standaard genre te kiezen.
- We denken bij de inrichting van de Plek vanuit de gebruiker, niet vanuit onszelf, maar we hebben wel een visie op de rol van de collectie

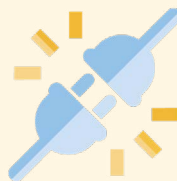
in de bibliotheek. Hier wordt zowel gekeken naar vindgemak als inspiratie. We betrekken hier ook de programmering bij, deze vormen samen het primaire proces van de bibliotheek.

Ambitie

- Dit onderdeel van het plan is geslaagd als bibliotheken structureel en strategisch nadenken over de rol van de collectie in hun Plek(ken). Dat leidt tot een gebouw dat de breedte van de bibliotheek representeert en medewerkers die de visie op de collectie uitdragen. De kracht van de bibliotheek komt het meest tot zijn recht als de collectie een actief onderdeel van het bibliotheekbezoek is en de bezoeker verrast blijft door de collectie. Het publiek verwacht dit ook van ons.
- De symbolische ruimte (status) van de collectie moet groter worden, ook als de collectie zelf misschien kleiner wordt in vierkante meters. De doorwerking van de collectie wordt hiermee ook groter, misschien ook wel voor de bezoekers die niet initieel voor de collectie komen.

Randvoorwaarden

- Probiblio stimuleert bibliotheken om een kijkje in de keuken bij elkaar te nemen, maar ook bij culturele instellingen en boekhandels.
- Probiblio ondersteunt bibliotheken bij het experimenteren met de inrichting en het expliciet maken van deze rol. En helpt collectiespecialisten in het ontwikkelen van een praktisch vertaalbare visie op de Plek, en de veranderende rol van de collectiespecialist.
- Probiblio adviseert bibliotheken bij het op een innovatieve en vernieuwende manier onder de aandacht brengen van de collectie. Daarnaast adviseren we bij het vastleggen van processen en kwaliteitsnormen voor bibliotheken. Ook adviseert Probiblio op collectiegebied bij het veranderen of het openen van een vestiging.

Diversiteit, Inclusie en Gelijkwaardigheid

“Vandaag de dag is het realiteit dat het kiezen van materialen van uitgevers die de diversiteit van onze gemeenschappen niet reflecteren niet alleen niet waarde vrij is, bibliotheken hebben de plicht om met uitgevers en gemeenschappen samen te werken om de neerslag van de cultuur diverser te maken.”

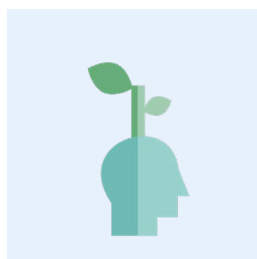
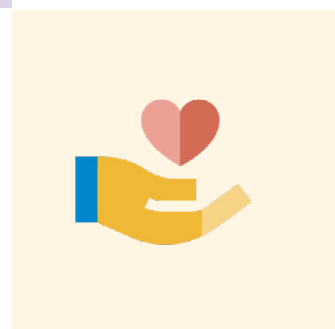
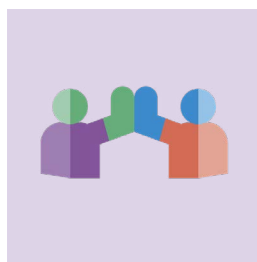
— David Lankes - Virginia & Charles Bowden Professor of Librarianship

Diversiteit omvat zowel zichtbare als onzichtbare verschillen tussen mensen. Inclusie betekent dat iedereen zich welkom, gewaardeerd en betrokken voelt. Gelijkwaardigheid houdt in dat iedereen krijgt wat nodig is om een goede startpositie te hebben. Binnen de collectievorming in Noord- en Zuid-Holland zetten we ons in om de representatie van ondervertegenwoordigde groepen te verbeteren. Dit betreft niet alleen de inhoud en auteurs van de collectie, maar ook de gebruikers en het personeel dat ermee werkt. Dit zorgt voor **pluriformiteit** in de collectie en dat iedereen zich kan herkennen in de collectie.

Relevantie

Dit thema sluit direct aan bij Sustainable Development Goal (SDG) 10: 'Ongelijkheid verminderen', dat pleit voor een inclusieve samenleving waarin iedereen **toegang** heeft tot kennis en cultuur. Een diverse collectie fungeert zowel als een spiegel als een venster: lezers herkennen zichzelf in verhalen ('spiegels'), wat hun gevoel van eigenwaarde en verbondenheid vergroot, en krijgen via andere perspectieven ('vensters') inzicht in verschillende leefwerelden. Onderzoek toont aan dat representatie van gemarginaliseerde groepen in boeken leesmotivatie en een positiever zelfbeeld

bevordert, en helpt bij het verminderen van vooroordelen. Bibliotheken spelen hierin een cruciale rol door bewust te cureren en ervoor te zorgen dat alle burgers zich gerepresenteerd en welkom voelen ([Lezen.nl](https://lezen.nl)). Uit [onderzoek](#) van de RU blijkt dat mensen (kinderen en volwassenen) die vaker verschillende verhalen lezen zich **persoonlijk** ontwikkelen door hun sociaal-cognitieve vaardigheden zoals empathie te verbeteren, wat het belang van vensters op de wereld nog eens benadrukt.

Principes

- Mensen hebben veel, soms overlappende, identiteiten; met de collectie **verbinden** we, en denken we niet in hokjes.
- We sluiten aan bij de [Democratische Code voor Bibliotheken](#). We versterken minder gehoorde stemmen, delen onze twijfels, en maken geen ruimte voor intolerantie, racisme en discriminatie.
- Inclusie betekent ook dat boeken die bijdragen aan diversiteit niet structureel apart worden geplaatst in de bibliotheek, met uitzondering van anderstalige boeken voor de vindbaarheid.
- De veelvormigheid van diversiteit weerhoudt ons niet van actie; we laten ons leiden door enthousiasme vanuit zowel de doelgroep als onszelf.
- Keuzes op het gebied van DIG worden expliciet vastgelegd en transparant gedeeld met het publiek.
- Meertaligheid wordt niet als obstakel maar als kracht gezien en actief omarmd. Met meertaligheid bouwen we aan de **authenticiteit** van de collectie.
- Het neerzetten van een inclusieve collectie is niet genoeg, juist in **verbinding** met programmering, basisvaardigheden en marketing komt deze collectie tot haar recht.

Ambitie

- Er wordt ruimte gecreëerd binnen collectiebudgetten voor de aanschaf van **actuele** materialen voor ondervertegenwoordigde doelgroepen. De mogelijkheid om hiervoor een vast percentage te reserveren wordt onderzocht.
- Bibliotheken monitoren en documenteren hun inspanningen op het gebied van DIG als extra criterium bij de aanschaf van materialen, waardoor niet alleen hoge uitleencijfers leidend zijn. We kijken dan naar extra bereikte doelgroepen, verrijkte collecties of effecten van meer meertalige collecties.
- De kennis over diversiteit in collectievorming wordt versterkt en verder ontwikkeld. We zoeken hierin samenwerking met in- en externe partners.

- Er wordt actief gewerkt aan het uitdragen van een inclusief verhaal rondom de collectie, waarbij regelmatig gecommuniceerd wordt over de stappen die hierin gezet worden.
- Een diverse collectie is gebaat bij een snel proces van catalogisering. Om drempels zo veel mogelijk weg te nemen, wordt dit proces efficiënter gemaakt, zonder afbreuk te doen aan landelijke vastgestelde eisen rondom catalogusbeheer.

Randvoorwaarden

- Probiblio stimuleert samenwerking met externe partners en helpt om blinde vlekken te verkleinen en nieuwe perspectieven te ontdekken. Organisaties als Educulture, Rose Stories en Bukibooks, evenals lokale partijen, spelen hierin een waardevolle rol. We versterken succesvolle initiatieven in plaats van steeds opnieuw het wiel uit te vinden. We zetten in op een inclusiever aanbod vanuit NBD Biblion en op verbetering van de ontsluiting van collecties in catalogi. We delen collectielijsten en andere relevante kennis over DIG evenals ervaringen over het effectief betrekken van verschillende doelgroepen. Probiblio neemt actief deel aan landelijke werkgroepen rondom DIG en deelt opgedane inzichten via nieuwsbrieven en bijeenkomsten met lokale collectiespecialisten.
- Probiblio ondersteunt bibliotheken bij meertaligheid en het diverser maken van de collecties, onder andere met e-learnings, publicaties en bijeenkomsten.
- Probiblio adviseert bibliotheken bij het maken van keuzes op het gebied van DIG.

“Kinderen willen graag iets lezen waarin ze zichzelf herkennen, dat wil iedereen”

— **Anne Steenhoff - auteur van "een lui letterland"**

Met de jeugdcollectie bedoelen we de collectie voor 0-12 jaar in de openbare bibliotheek. Het gaat hierbij om de materialen, maar ook om de kennis hierover. De doelgroep zijn kinderen zelf, maar ook ouders/verzorgers/leerkrachten/leesconsulenten/frontoffice.

De jeugdcollectie is bedoeld om te verwonderen en te **inspireren** en draagt tegelijkertijd bij aan de lees- en taalontwikkeling van kinderen.

Relevantie

De meeste leden van de bibliotheek zijn jeugdleden, onder andere door het gratis lidmaatschap waarmee de **toegankelijkheid** wordt gegarandeerd. Om deze doelgroep een kwalitatieve collectie te bieden waarmee ze **geïnspireerd** worden om te lezen, is het noodzakelijk dat er in/met de jeugdcollectie geïnvesteerd en geïnnoveerd wordt. Dit levert voor decennia aan lezers op, terwijl de ontleding van de jeugd (Pisa) juist leidt tot maatschappelijke en individuele problematiek. Leesvaardigheid is essentieel voor de **persoonlijke ontwikkeling**.

De gunstige ontwikkeling van de toegenomen aandacht voor de Bibliotheek op school (dBos) (-collecties) en bezuinigingen aan personeel op de bibliotheekvloer, dreigen helaas soms te leiden tot vershraling van de jeugdafdelingen in de bibliotheken.

Principes

- Er is relevante kennis over de jeugdcollectie aanwezig in de bibliotheek.
- Er is een **pluriform** aanbod van diverse en inclusieve materialen die voor alle doelgroepen binnen de jeugd voor leesplezier zorgen zoals Makkelijk Lezen Plein (MLP), Graphic novels, Engelstalig, materialen met plaatjes, rijke teksten en digitale materialen.
- De bibliotheekvestiging heeft verdiepende collectie t.o.v. collecties op dBos scholen.

Ambitie

- De jeugdcollectie is bedoeld om te verwonderen en te **inspireren**, iedere bibliotheek heeft een jeugdcollectie die hieraan bijdraagt.
- Collecties van dBos-scholen en bibliotheken zijn complementair, maar overlappen ook.
- We zetten in op leesplezier aansluitend op het niveau/behoefte/voorkeur van de lezer, maar wel met het doel om een ontwikkeling in het lezen te realiseren.
- Voor de indeling van de collectie denken we vanuit de doelgroep en niet vanuit de medewerker.
- De jeugdcollectie is een autoriteit in de bibliotheek (zowel extern als intern).

Randvoorwaarden

- Probiblio stimuleert om meer kennis in de bibliotheken te brengen over de (mogelijke) rol van de jeugdcollectie, de waarde van de jeugdcollectie en het benodigd budget. Met ruimte voor experimenten op dit vakgebied, waarbij Probiblio de jeugdcollectie ondersteunt. Verder stimuleert Probiblio dat rijke teksten worden herkend door jeugdspecialisten en aanbieders en de indeling van materialen kloppend is naar behoefte van de doelgroep.
- Probiblio adviseert bibliotheken over het verder ontwikkelen van inspirerende jeugdvloeren.
- Probiblio ondersteunt dat de interne samenwerking tussen collectie, met de expertise van de jeugdcollectie, en relevante afdelingen wordt versterkt. Ook ondersteunt Probiblio de bibliotheek bij het maken van beleidskeuzes voor de jeugdcollecties en de schoolcollecties en het laten aansluiten van deze keuzes sluiten.

“Als ik denk aan lezen, dan denk ik dat ik het saai vind en er geen zin in heb. Maar als ik eenmaal aan het lezen ben, dan vind ik het eigenlijk super leuk en denk ik: ik moet echt meer lezen.”

— Belén, 15 in de [publicatie](#) Jongeren over lezen en de bibliotheek

De collectie voor Jongeren is voor de leeftijdsgroep 12 tot 27 jaar. Dit is een zeer diverse groep, waarin we onderscheid kunnen maken op leesgebied tussen niet-lezers, aarzelende lezers en enthousiaste lezers, waarbij opgemerkt moet worden dat de meeste enthousiaste lezers vrouwelijk zijn. We zien dat [veel jongeren](#) net zo graag in het Engels lezen als in het Nederlands. Jongeren verdienen extra aandacht omdat dit één van de doelgroepen is waar je als bibliotheek de meeste impact kan maken, juist in een tijd van ontlezing ([Pisa](#)). Door de bibliotheek juist voor deze doelgroep te positioneren als een plek voor **betrouwbare** informatie dragen we bij aan hun democratisch burgerschap.

Relevantie

- Uit onderzoek blijkt dat 33% van de jongeren het risico loopt functioneel laaggeletterd de middelbare school te verlaten. Mede hierom is in de netwerkagenda vastgelegd dat op 100% van de VMBO-scholen gewerkt moet gaan worden met de Bibliotheek *op school*.
- Steeds [meer](#) bibliotheken bieden gratis lidmaatschap voor jongeren tot 27 of zelfs 30 jaar aan, en de bibliotheek is sowieso gratis **toegankelijk** voor iedereen tot 18 jaar. Dit zorgt voor een aanwas van nieuwe leden.
- Sommige jongeren lezen juist weer meer, onder andere door sociale media. De bibliotheek moet zorgen dat hun **actuele** leesbehoefte, en

ook die van jongeren die minder fanatieke lezers zijn, gepresenteerd is in de collectie. Dit is nu nog niet het geval. (Minder dan 5% van de huidige collectie is bijvoorbeeld Engelstalig, volgens <https://www.bibliotheeknetwerk.nl/dashboard/dashboard-fysieke-collectie>: het dashboard van bibliotheeknetwerk.)

Principes

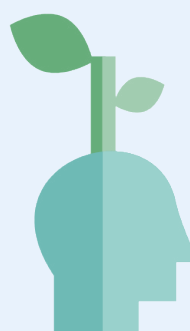
- We durven te experimenteren met het samenstellen van collecties en collectie-indelingen die aansluiten bij de belevingswereld van jongeren. We doen dit nooit alleen, maar in **verbinding** met jongeren, en met jongerenorganisaties.
- Waar de collecties op scholen moeten bijdragen aan de **persoonlijke leesontwikkeling** van de leerlingen, draait de collectie in de bibliotheek vooral om leesplezier.
- We vatten de collectie voor jongeren breed op, en betrekken hier bijvoorbeeld ook narratieve games, graphic novels, manga en podcasts bij.

Ambities

- De collectie voor jongeren in de bibliotheek sluit meer aan bij hun belevingswereld en **inspireert** jongeren. Bibliotheken maken hiervoor strategische keuzes om jongeren beter aan te spreken.
- Bibliotheken creëren meer experimenteer-ruimte voor jongeren. Dit draagt bij aan de beleving van de bibliotheek als een **authentieke** plek waar zij hun ei kwijt kunnen.

Randvoorwaarden

- Probiblio stimuleert het belang om de doelgroep jongeren hoog op de agenda te zetten en bibliotheken om successen en ervaringen met elkaar te delen. Probiblio zet in op een betere ontsluiting van het digitale lezen in samenwerking met de KB.
- Probiblio adviseert over een betere afstemming tussen bibliotheekcollecties en de collectie binnen de Bibliotheek *op school* po/vo/mbo.
- Probiblio ondersteunt bibliotheken bij het samenstellen van jongerenteams met een collectiespecialist, programmamaker, vo-specialist en betrokken publieksdienstmedewerkers ([denk ook aan de jongere eigen medewerkers](#)).

Digitale Collectie

“Terwijl het subsidiëren van het digitale publieke domein eigenlijk vanzelfsprekend moet zijn, zoals we ook geld stoppen in onze straten en pleinen...”

— **Marleen Stikker** - directeur Waag Future Lab

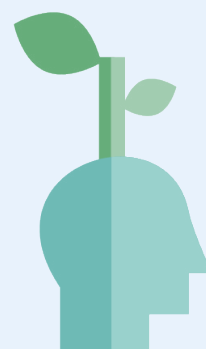
De digitale collectie bestaat uit:

- Online Bibliotheek: e-books, luisterboeken en digitale tijdschriften.
- Digitale bronnen en diensten voor de bibliotheken, ingekocht door de KB die bijdragen aan **persoonlijke ontwikkeling**.
- Digitaal aanbod buiten de bibliotheek van partners zoals Passend lezen. De bibliotheek heeft een doorverwijsfunctie.
- Lokaal geproduceerd materiaal, zoals podcasts, video's en games.

We streven naar een digitale collectie die **toegankelijk**, **pluriform** en **inspirerend** en zichtbaar/aangesloten is in/bij de fysieke bibliotheek.

Relevantie

De bibliotheek beschikt over een ruime, breed **toegankelijke** digitale collectie, maar doordat deze niet top of mind is, wordt het potentieel nog onvoldoende benut. De **toegankelijkheid** staat onder druk, doordat een gratis 18+ abonnement geen toegang biedt tot de Online Bibliotheek. Online lezen en luisteren winnen nu al sterk aan populariteit en in de toekomst zal het gebruik van digitale middelen alleen maar toenemen ([Onderzoek KVBboekwerk](#)). Juist in het digitale domein kan de bibliotheek uitgroeien tot een **betrouwbare** bakermat van informatie, waarin je kunt vertrouwen op de kwaliteit van wat je tot je neemt.

Principes

- We nemen de ruimte om te experimenteren, maar het principe is dat het basisaanbod voor het landelijk lenend bibliotheeklid één en hetzelfde is.
- Collectioneurs houden rekening met de beschikbaarheid van materialen in de Online Bibliotheek bij het maken van beslissingen over de aanschaf van (her)uitgaves voor de fysieke bibliotheek.

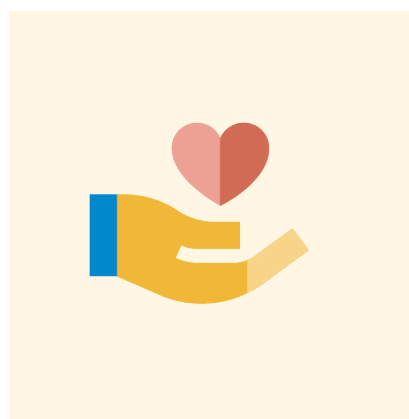
Ambitie

(Deze ambities maken onderdeel uit van de nieuwe Online Bibliotheek 2028)

- We versterken het digitaal burgerschap, waarbij de collectie bijdraagt aan de vrije toegang tot informatie.
- De Online Bibliotheek is een volwaardige en gelijkwaardige digitale en fysieke collectie: er is afstemming tussen het collectiebeleid fysiek en digitaal: ze versterken elkaar versterken en benutten beiden de voordelen.
- We zorgen voor een interactieve, inspirerende en technisch goed werkende Online Bibliotheek.
- Er is 100% integratie tussen de fysieke catalogus (zoeken en vinden) en de Online Bibliotheek en andere digitale bronnen, verrijkt met tags van OCLC/Wise en uitgeverijen.
- Er is een gidsfunctie in digitale bronnen.
- Er is 100% bekendheid onder klanten en personeel over de Online Bibliotheek.
- Als provinciaal collectienetwerk leveren we een bijdrage aan het online aanbod. We helpen bij het **toegankelijk** maken hiervan en helpen om de klantbehoefte centraal te zetten.
- Ieder lid heeft onder dezelfde voorwaarden toegang tot de Online Bibliotheek als tot de fysieke bibliotheek.

Randvoorwaarden

- Probiblio adviseert bibliotheken om de zichtbaarheid van de Online Bibliotheek zelf te vergroten.
- Probiblio ondersteunt bibliotheken bij het meer inzetten van de digitale collectie in het kader van MLP en eenvoudig lezen (voor volwassenen), Taalhuis, meertalige materialen, dyslexie en voor de jeugd. Probiblio biedt hulp bij het maken van koppelingen met partners zoals Hebban en Beeld en Geluid voor het gemak van de klant.

Haal meer uit data

“Heb het dan niet over kwantiteit zoals bezoekersaantallen en uitleencijfers, maar over kwaliteit: wat is de meerwaarde van de bibliotheek voor de burger?”

— Anke Bruggeman - directeur Bibliotheek Dalfsen-Nieuwleusen

Relevantie

Kwalitatieve en kwantitatieve data worden gebruikt voor collectievorming, onder andere in vergelijking met andere bibliotheken. Bibliotheken werken data-geïnformeerd, dus de mens besluit, en niet data-gedreven. Data worden gebruikt zodat collecties beter aansluiten bij de wens van de burgers en collectiespecialisten betere keuzes kunnen maken. Met data kan je de gemaakte keuzes rechtvaardigen of juist aanpassen om meer impact of maatschappelijk rendement te behalen.

Principes

- Blijf zelf nadenken.
- Werk data-geïnformeerd en niet data-gedreven.
- Uitleencijfers zeggen niet alles, impact moet niet buiten beschouwing gelaten worden. We streven naar een **pluriformiteit** van perspectieven.
- Denk ook aan de groep niet-leden. Die is niet altijd vertegenwoordigd in data.
- We streven naar meer eenduidigheid in de definitie van data in het bibliotheekveld, zodat de **betrouwbaarheid** van de data toeneemt.
- Neem altijd privacy in acht.
- Er is bij de bibliotheek beleid op de morele en ethische kaders voor het gebruik van data: we zijn transparant naar het publiek over welke data we waarvoor gebruiken.
- Wees scherp op het feit dat data vervuild kan zijn.
- De tools voor het inzetten van data zijn betaalbaar

- Normen worden niet gebruikt om bibliotheken negatief af te rekenen, maar ingezet om bibliotheken kwalitatief te verbeteren.

Ambitie

- Data worden in lijn gebracht om met elkaar te kunnen vergelijken.
- Bibliotheken werken meer aan impactmeting, ook met kwalitatieve data.
- Data-geïnformeerd werken gebeurt bij iedere bibliotheek.
- Er is meer kennis over de mogelijkheden van het werken met data en de collectiespecialisten zijn aangehaakt bij de laatste ontwikkelingen.
- Kennis over data en inzet wordt breed gedeeld tussen bibliotheken.
- Iedere bibliotheek heeft beschikking over dezelfde basistools.

Randvoorwaarden

- Probiblio stimuleert het delen van trends, ontwikkelt cursussen om kennis op te doen en te delen, helpt bij het visueel maken van de data, publiceert de collectiemonitor (zowel met kwalitatieve data als kwantitatieve data)⁷ die een aanvulling is op het collectiedashboard van de KB en helpt bij het ontwikkelen van handvatten voor data in het nieuwe systeem.
- Probiblio adviseert bij het borgen van de kennis over het gebruik van data over en voor de collectie breed binnen de bibliotheek.
- Probiblio ondersteunt bij het gebruik van data door bibliotheken en het maken van beleidskeuzes.

⁷ Kwantitatieve data zoals bij de monitor 2025:
<https://www.probiblio.nl/monitor-collecties-2025/>

Artificiële intelligentie

“Met [Boekbot](#) hebben we gezien hoe moderne AI-technologie de drempel naar kennis en cultuur vanuit de Bibliotheek kan verlagen”

— Brainportbibliotheken in “Bibliotheek van de Toekomst, van collectie naar connectie.”

Relevantie

AI biedt kansen voor efficiënter werken, waardoor er meer ruimte ontstaat voor klantcontact, creativiteit, doelgroepgericht collectioneren, interne verbinding met de rest van de bibliotheek, experimenteren en klantbeleving. Daarnaast opent AI nieuwe, **actuele** perspectieven en draagt het bij aan een verbeterde **toegankelijkheid** voor het publiek. Het kan helpen bij het opvangen van personeelstekorten en ondersteunt een efficiëntere verzameling van klantinformatie. Organisaties die nu niet aanhaken, lopen het risico achter te blijven en de regie te verliezen.

Tegelijkertijd zijn we niet blind voor de risico's en nadelen van AI, onder andere op het gebied van duurzaamheid. De snelheid van de ontwikkelingen maakt dat de gevolgen nog lastig in te schatten zijn. Daarom blijven we kritisch, maar wel aangehaakt en is het aan te raden om verschillende scenario's uit te werken.⁸

Principes

- We blijven zelf nadenken – we houden steeds de menselijke check bij besluiten.
- We respecteren de privacy van onze gebruikers en collega's.
- We bestrijden nep-nieuws, de bibliotheek staat voor **betrouwbare** informatie.

- Lokale bibliotheken bepalen zelf hun AI-beleid, bijvoorbeeld in hoeverre er AI-gegenereerde werken in de collectie worden opgenomen. Ze letten hierbij op vereisten van **authenticiteit**.
- Als de bibliotheek weet dat een titel uit hun collectie, digitaal of fysiek, gedeels of volledig door AI genereerd is, wordt deze informatie transparant met de klant gedeeld.
- Bronnen moeten altijd op te vragen zijn en aansluiten bij Europese Wet- en Regelgeving.

⁸ Samenvatting van IFLA trend report door Frank Huysmans:
<https://warekennis.nl/trends-in-openbare-bibliotheken-ifla-trend-report-2024/>

- Bij het toepassen van AI betrekken we steeds ook de duurzaamheidseffecten.
- De gekozen aanbieders sluiten aan bij de ethische morele standaarden van de bibliotheek.

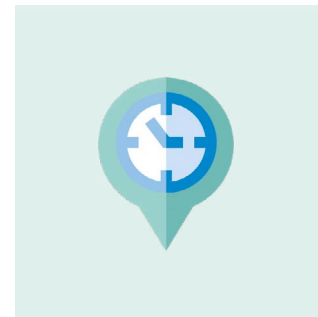
Ambitie

- AI dient de mens en niet andersom.
- We kijken met een open blik naar ontwikkelingen, die harder gaan dan we nu kunnen voorspellen.
- Bibliotheken ondersteunen elkaar bij het inspelen op de ontwikkelingen.
- Tijdswinst die het gebruik van AI oplevert wordt ingezet voor doelgroepgericht collectioneren, aandacht voor de klant en creativiteit. Het is geen bezuiniging.
- Het imago op betrouwbaarheid van de bibliotheek versterken.
- Het versterken van kennis en skills van de collectiespecialist op het gebied van AI

Randvoorwaarden

- Probiblio stimuleert kennisdeling, contactmomenten, cursussen, netwerkgroepen en agendaert.
- Probiblio adviseert met een [levend document](#) (het dossier AI en de bibliotheek bibliotheken om de ontwikkelingen en gevaren in de gaten houden.
- Probiblio ondersteunt bibliotheken bij het draaien van pilots op het gebied van AI, bijvoorbeeld met klantadvisering, aanschaf of de grens tussen werkelijkheid en artificieel.

Meer weten over de positionering van Probiblio?
Lees [hier](#) verder.

Evaluatie en Benchmarking

Probiblio maakt jaarlijks een monitor waarin het de bibliotheken voortgang op onder meer de negen thema's bevroegt. Aan de hand van deze monitor houdt Probiblio een vinger aan de pols. Dit houdt in dat we evalueren of wij, als collectienetwerk, nog op de goede weg zijn. Deze evaluatie geldt als input voor het werkplan voor Probiblio voor het jaar daarna. Dit plan wordt het jaar daarna weer geëvalueerd aan de hand van de monitor, waarbij Probiblio rekenschap aflegt over behaalde resultaten van afgelopen jaar.

We handhaven de normen voor het gebruik van de collecties zoals die zijn vastgelegd in de vorige provinciale collectieplannen:

- Maximaal 5% van de uitleningen van een bibliotheek komen van een andere bibliotheekorganisatie, anders wordt de solidariteit in het stelsel ondermijnd.
- Bibliotheken schrijven van hun reguliere collectie jaarlijks 10% af. Maximaal 0,1% van de uitleningen van een bibliotheek komt van buiten het OB-netwerk

We voegen hier 2 onderdelen aan toe.

- Om te zorgen dat de ambities in bovenstaand plan voldoende tot bloei kunnen komen, spreken de bibliotheken in Noord- en Zuid Holland met elkaar af om **minimaal** het volgende aantal uren in te zetten voor de collectiespecialist(en):
Voor een kleine bibliotheek (een werkgebied tot 80.000 inwoners) 24 uur per week
Voor een middelkleine bibliotheek (tot 130.000 inwoners) 36 uur per week
Voor een middelgrote bibliotheek (vanaf 180.000 inwoners) 48 uur per week
Voor een grote bibliotheek (vanaf 250.000 inwoners) 64 uur per week
- Voor budget gaan we jaarlijks uitvragen hoeveel budget er per inwoner beschikbaar is, en dit vertrouwelijk delen met de SOOB en de BOZH.

Totstandkoming

In het vorige Gezamenlijk Collectieplan vanuit de Koninklijke Bibliotheek is de intentie uitgesproken om op provinciaal niveau afspraken te maken over collectie. In de opmaat naar een nieuw Provinciaal Collectiebeleidsplan 2025-2028 voor Noord- en Zuid-Holland is Probiblio gevraagd door de SOOB en BOZH een evaluatie van het vorige plan uit te voeren, met aandacht voor wat er in bibliotheken gebeurt is op geagendeerde thema's, het proces van totstandkoming, en inzicht in de activiteiten van Probiblio. De afdeling Collectieadvies & Programmering van Probiblio is vanaf juli 2024 met deze opdracht aan de slag gegaan.

In de periode van augustus en september 2024 zijn 11 stakeholders (directeuren, managers, collectiespecialisten) uit de branche geïnterviewd over de thema's die in 2020 geagendeerd zijn. Ook hebben we hen gevraagd een beeld te schetsen voor de komende jaren. Daarnaast is er met hulp van een korte enquête aan 34 collectiespecialisten om input gevraagd. De quotes van de geïnterviewden en de uitkomsten van de enquête zijn terug te vinden in de [Evaluatie Provinciaal Collectiebeleidsplan](#). Op een netwerkbijeenkomst op 21 november zijn deze kwalitatieve en kwantitatieve evaluaties besproken, waarna er gezamenlijk keuzes zijn gemaakt voor 9 relevante thema's voor de voorliggende jaren.

De uitkomsten en de aanpak van het schrijven van het nieuwe plan hebben we besproken met een afvaardiging van de SOOB en de BOZH van betrokken directeuren Jan Willem Schoneveld (directeur Bieb voor de Zaanstreek), Erna Staal (directeur Bibliotheek Gouda) en Natascha Salvo (vertegenwoordiger directie Bibliotheek Den Haag).

Op 12 februari 2025 heeft een schrijfgroep van collectiespecialisten en managers (op uitnodiging) vanuit lokale bibliotheken intern- en externe deskundigen van Probiblio en netwerkpartners, de afvaardiging van de directeurenoverleggen SOOB/BOZH samen met collectieadviseurs van Probiblio gewerkt aan een nieuw Provinciaal Collectiebeleidsplan 2025-2028 dat je nu voor je hebt.

Met dank aan alle deelnemers aan de sessies, de leden van de afvaardiging van de SOOB en BOZH en de 2e lezers te weten: Anne van den Dool en Frans Bergfeld (Probiblio).

Bij het schrijven hebben we een enkele keer de tekstuele hulp van CHAT-GPT ingeroepen, en daar zelf onze kritische blik over laten gaan. We delen dit in het kader van de transparantie.

De verantwoordelijkheid voor de tekst ligt, ondanks alle hulp, bij Probiblio.

Namens team Collectieadvies en Programmering

Probiblio:

Cees Kremer, Jasper Poortvliet, David Rozema, Marjolein van der Steen, Mirjam Zweers

Speciale dank gaat uit naar iedereen die meegedacht heeft:

Liesbeth Munters (Bibliotheek Kennemerwaard), Gerda Blok (Bibliotheek Krimpenerwaard), Tanja de Jong (Bibliotheek Hoorn), Genie Does-Moison (Bibliotheek Zuid-Kennemerland), Aarti Bajnath, Erica van Buchem en Paula Braun (Bibliotheek Rotterdam), Agnes van Lent (Bibliotheek Hoeksche Waard), Anita Ruder en Jacinta Krimp (De Kopgroep Bibliotheken), Gerard Hendriks (Bibliotheek Aan de Vliet), Erna Staal en Tamara Stoevelaar (Bibliotheek Gouda), Lara Bleijerveld en Marjolein Schrage (Bibliotheek Cpunt), Nynke Zeilstra (Bibliotheek Bollenstreek), Ingrid Buijs en Marleen Windhorst (Bibliotheek Aan den IJssel), Martijn Noordam, Rikkert Boonstra en Rene Jansen (NBD Biblion), Agnes van der Veen en Lydia Verbart (Bibliotheek Bollenstreek), Evelien Poels (Bibliotheek Waterland), Dorrie Pieterse (Bibliotheek de Groene Venen), Dorien Breekveldt en Marco Poppe (Bibliotheek de Plataan), Jolanda Bieleveld en Miriam Buurmans (Bibliotheek Voorschoten Wassenaar), Bianka Bloemhoff (Bibliotheek Gooi+), Karin van Adrichem, Mirjam Vancrayelynghe en Ronald van Ham (Bibliotheek Zuid-Hollandse Eilanden), Alia Pappot en Marjolein Gijse-Visser (Bibliotheek Oostland), Anne-Marie van den Berg (Bibliotheek Rijn en Venen), Saskia de Wolf (Bibliotheek Velsen), Ineke Zonneveld, Karlijn van der Horst en Eline Pullen (Bibliotheek aan de Vliet), Jan van Bergen Henegouwen (Bibliotheek Schiedam), Alek Dabrowski (DOK Delft), Marielle van Tilburg (Koninklijke Bibliotheek), Margriet van Leeuwen (Bibliotheek Rozet), Daphne ten Siethof (Rijnbrink), Jan Willem Schoneveld (Bibliotheek Zaanstreek), Natascha Salvo en Niki van Zuijlen van Zundert (Bibliotheek Den Haag), Anne van den Dool (onafhankelijk) en alle betrokken Probiblio collega's.

Redactie: Yvette Hazebroek (Probiblio)

Vormgeving: Rozanne Ottenhoff (Probiblio)

Meer informatie?

Dit collectiebeleidsplan is opgesteld door Probiblio. Wil je hulp bij het toepassen van dit plan in jouw bibliotheek? Neem contact op met collectieadvies@probiblio.nl

Colofon

Deze publicatie is in mei 2025 ter goedkeuring voorgelegd aan de bibliotheekdirecties in Noord- en Zuid-Holland.

@Probiblio, september 2025

The logo for Probiblio, consisting of the word "Pro" stacked above "biblio" in white, bold, sans-serif font, set against a blue square background with a white diagonal line.